

- *Ефективност на обучението* •
- *Teaching Efficiency* •

ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПОДГОТОВКА НА УЧИТЕЛЯ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА КАЧЕСТВОТО

Наташа ЦАНОВА, Ася АСЕНОВА, Камелия ЙОТОВСКА
Софийски университет "Св. Климент Охридски"

Резюме. Сред приоритетите на процеса от Болоня е "осигуряване на качеството" на образованието чрез стандарти за квалификациите. Основен критериален регулатор е европейската квалификационна рамка, където системата от знания, умения и компетенции са определени като крайни резултати от обучението в образователните цикли. Тази рамка изисква преценка на модела на подготовка на студентите, включително учебна програма, структура и технология в различни научни дисциплини и система за оценка на качеството. В статията е представен анализ по темата и технологичен модел в контекста на Европейската референтна рамка за осигуряване качеството на подготовка на студентите по дидактика на биологията. Като приложение са представени анкети за двата субекта в Методиката на обучението по биология, които са част от изследователския инструментариум.

Keywords: management, model of training, quality

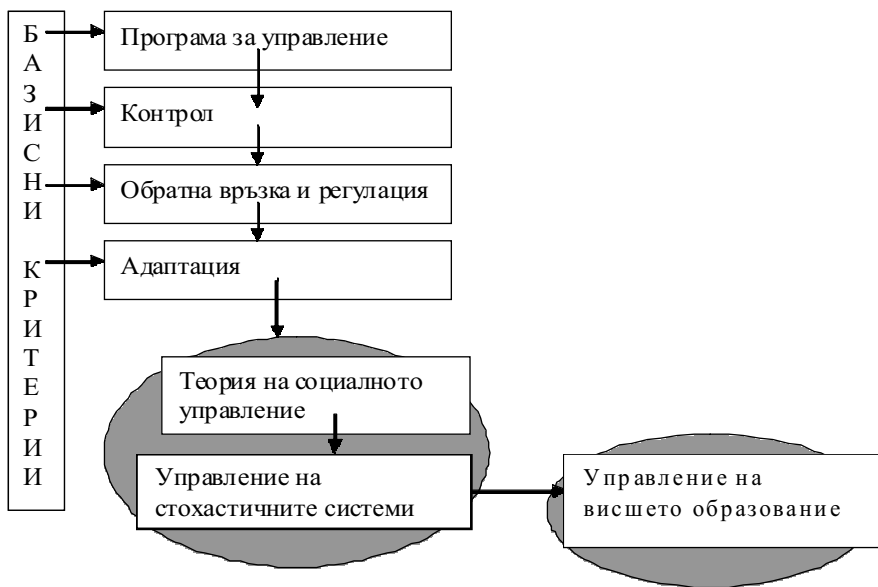
Въведение

От края на миналия век България е реален участник в изграждането на една нова образователна реалност като форма на социално съществуване в глобалния свят. Битието на обществото, а и на всеки отделен човек, се изпълни с нови, често противоречиви значения и емоционални конотации, изразяващи надежда, очакване, отричане, умора. Готовността за приемане на другомислие, осъзнаването на факта, че държавните граници отдавна не съвпадат с образователните граници, че пазарът на компетентности вече е друг, постепенно се превърна в необходимост за успешното "вписване" в новата реалност. Проблемът за адаптацията, успешната интеграция, усвояване и създаване на добри образователни практики стана отправна точка и гарант за развитие на системата. Необходимостта от подчиненост на общи насоки, правила, цели, идеи е реална и налага "напускане" на спокойствието на субектната неутралност.

Осигуряване на качеството — приоритет в Европейския образователен модел

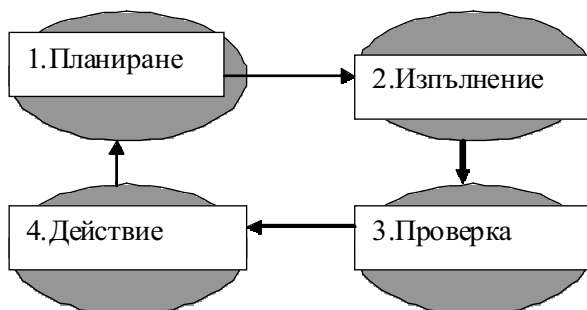
Качеството на образованието е резултат най-общо от две взаимосвързани групи фактори — *човешки фактори* (т.е. всички субекти, които са ангажирани пряко или косвено в образованието) и *нормативни фактори* (това са нормативните документи, които определят модела на системата, нейното управление и ресурсно осигуряване). Връзката между тези две групи фактори е както в плоскостта на наличните компетенции на самите субекти (т.е. тяхната професионална подготовка), така и в качеството на самата нормативна документация и в това как двата фактора функционират като единно цяло по посока осигуряване на качеството.

Качеството като същностна характеристика, условно казано на "нещото", най-общо има своите структурни и динамични аспекти, отразяващи съвкупността от признаци и свойства, които го характеризират, взаимоотношенията между тях и динамиката им на развитие в едни или други условия. Качеството има и аспект на стандартизация, т.е. критериална идентичност, цялостност и устойчивост. Част от базисните критерии за качество са *непрекъснат контрол, обратна връзка, регулация и адаптация, при наличие на точна програма за управление*. Посочените общи критерии, отнасящи се за която и да било система, трябва да бъдат условно казано "преведени" за подготовката на студентите във висшите училища и в частност, подготовката на учители, т.е. пренамерени от ъгъла на теория на социалното управление и в частност управлението на висшето образование.

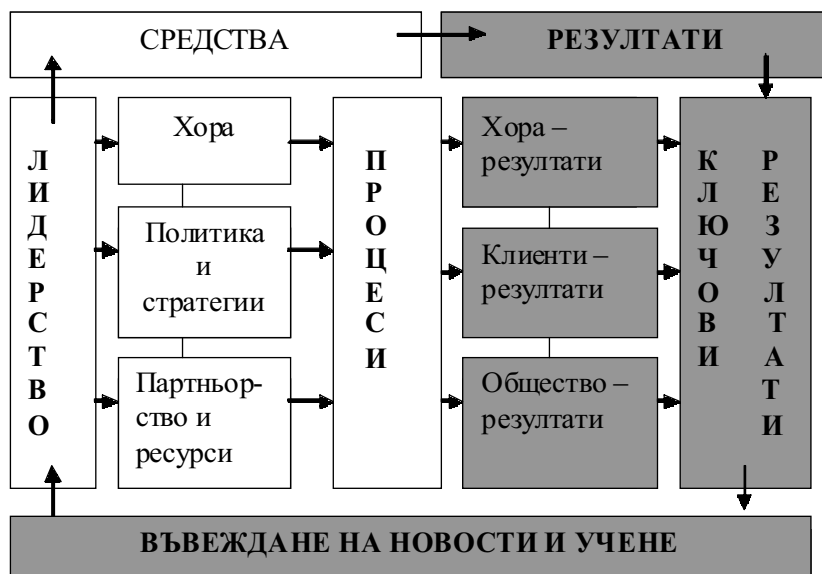

По принцип, ако трябва да се разсъждава върху полезността на едно или друго стандартизиране, освен явните ползи, възникват и множество опасения от "нормативация" на образованието като своеобразно посегателство върху неговата гъвкавост и динамичност, като спирачка за усъвършенстване, за търсене на нови решения, за проява на творческата инициатива. Разбира се, всеки опит за стандартизиране по принцип има характеристиката на ефективен за определено време "стоп кадър" и в този смисъл априорно в него е заложена необходимост от следващо и следващо стандартизиране, отговарящо на потребностите на обществото.

Софийският университет и в частност Биологическият факултет са в процес на изграждане и въвеждане на Университетска система за управление на качеството (СУК)¹⁾ в съответствие с изискванията на ISO 9001. Известно е, че системата ISO 9001 включва четири основни елемента: планиране, изпълнение, проверка и действие, свързани в цикъл.

Като цяло това е процесно ориентиран модел, основан на определени принципи, сред които: насоченост към потребителя, системен подход на управление, вземане на решение въз основа на диагностициране на факти по система от критерии и т.н. В концептуалната рамка на системата за управление на качеството в Университета за определяне на сферите на дейност в специфичната организация — Висше училище (ВУ), тяхното структуриране, оценяване и адаптация са включени критериални инструменти, взaimствани от два модела от Европейския модел за организационно съвършенство (EFQM Excellence Model).^{2,3)}

Елементът от модела "лидерство" е свързан с изграждане на общата визия и целите на системата, организацията на хората, избора на образователна и управленска политика и партньорство, осигуряването на адекватни на целите ресурси. Всичко това се отразява върху програмата за управление на процесите в институцията — а от тук и върху изходните резултати. Те, от своя страна, са критерий за постигане на целите и индикатор за корекционни въздействия. Вторият модел е системата "Болдридж" (The Malcolm Baldrige National Quality Program).⁴⁾ Той включва 7 елемента: *лидерство — стратегическо планиране — студенти, заинтересовани лица и пазар — измерване и управление на знанието — внимание към факултета и персонала — процесът на управление — организационно представяне — резултати.*

Системата "Болдридж" осигурява множество предимства, сред които: (а) подобряване на постиженията и ефективността от дейностите за институцията като цяло; (б) ефективност на връзката цели — очаквания на пазара на труда; постигане и поддържане на качество на крайния продукт; (в) нарастване на доверието, че исканото качество е постигнато и поддържано; (г) разширяване на пазара; (д) повишаване компетентността на преподавателите и служителите; (е) насърчаване на инвеститорите; (ж) получаване на национално и международно признание и др.

Без да влизаме в подробности относно същността на СУК тук може да се направи срез и да се обособи една микросфера на дейности, които са в полето на СУК и контекста на елементите на ISO 9001. Това е подготовката на учители по биология в Биологическия факултет на СУ "Св. Климент Охридски" [1].

Един пример в общ план за материализиране на изисквания на ISO 9001, СУК на СУ "Св. Климент Охридски" за управление на качеството на подготовката на учители по биология

Основна визия на СУК	Образователните програми на СУ да покриват европейските стандарти за качество и да се доближават до водещи световни образци, и др.
За какво служи СУК?	Дава информация за начина, по който отделните подсистеми и елементи се обвързват в единен механизъм.
Основни цели	Покриване на критериите за качество на Болонската декларация (в частност Европейската квалификационна рамка – ЕКР) към всички дейности и звена на Университета;
	- Въвеждане на съвременни управленски подходи; - Засилване на проектната организация в структурирането и управлението на дейностите и др.
Обхват на СУК	Осигуряване на високо качество на обучението, НИД, културната, възпитателната и информационна дейност.

Сфери на дейности – обект на оценяване и корекции (по отношение на научни дисциплини, осигуряващи професионалната подготовка на студентите)	Единият от елементите на системата «Болдридж» е измерване и управление на знанието • Критерии/критериални елементи/области на подобрене: 3. Студенти, заинтересовани и пазарна ориентация. 3.1. Обучаеми, заинтересовани страни и познаване на пазара 3.2. Взаимоотношения с обучаемите и степен на удовлетвореност 4. Измерване, анализ и управление на знанието • Осигуряване Актуализиране на модела на специалиста «учител» (в елемента модел на подготовката) по отношение на: Квалификационна характеристика – детерминанти: ЕКР, длъжностна характеристика от модела на работното място и дейности; Учебен план – детерминанти: длъжностна характеристика; системата за образуване на кредитите за всяка научна дисциплина; Учебни програми – детерминанти: ЕКР, система от входни и изходни връзки (знания и умения) за всяка научна дисциплина; Процес на обучение: 1. Определяне състоянието на входа – инструментариум: А) полуструктурирана анкета за измерване на нагласи и мотивация за учене (потребностен блок, «вътрешен филтър» и целеви блок по параметрите: ценност, време, насока) и анкета за оценяване качеството на научна дисциплина от двата субекта – преподаватели и студенти (Приложение 1). Б) тест – за измерване на биологични знания и умения и знания и умения по психология и педагогика (т.е. на «входа» на методическите научни дисциплини). В) Програма за управление – определяне на системата от умения в методическите научни дисциплини и съдържателното им структуриране, определяне на съотношението между традиционно и дистанционно учене в рамките на определените кредити по научни дисциплини. Инструментариум – тренинги за самоподготовка. Те включват система от задачи за формиране на уменията по учебната програма. Определяне състоянието на изхода – инструментариум: тест, есе, проект
---	--

В рамките проект на тема "Изграждане на вътрешна система за оценка и поддържане на качеството на обучение в бинарните специалности (Биология и химия и География и биология" (финансиран от Фонд "Научни изследвания" на СУ) бе изработен инструментариум в контекста на критериите, свързани с области на подобрене от СУК — "Студенти, заинтересовани страни и пазарна ориентация — взаимоотношения с обучаемите и степен на удовлетвореност". Част от инструментариума е анкета за оценка на качеството на обучението по конкретна научна дисциплина. Адресати на анкетата са двата субекта — преподавател и студенти. Критериалните елементи, обект на проучване и анализ са както планирането, така и технологията за провеждане на процес на обучение. Въпросите в анкетата са релативно свързани за двата субекта, като се търси пресечната точка за оценка (Приложение 1).

По отношение на програмата за управление, както вече бе споменато, основен критериален детерминант, когато говорим за качество на подготовката на студентите, е Европейската квалификационна рамка (ЕКР). Тя е обща референтна рамка, която установява връзки между националните квалификационни системи, изпълнявайки функциите на инструмент за повишаване разбираемостта на квалификациите в рамките на различните страни в Европа. Използването на резултатите от обучението като обща отправна точка улеснява сравненията и трансфера на квалификации, създава условия за модернизирането на системите за образование и обучение, изграждането на мостове и взаимна обвързаност в голямото европейско семейство.

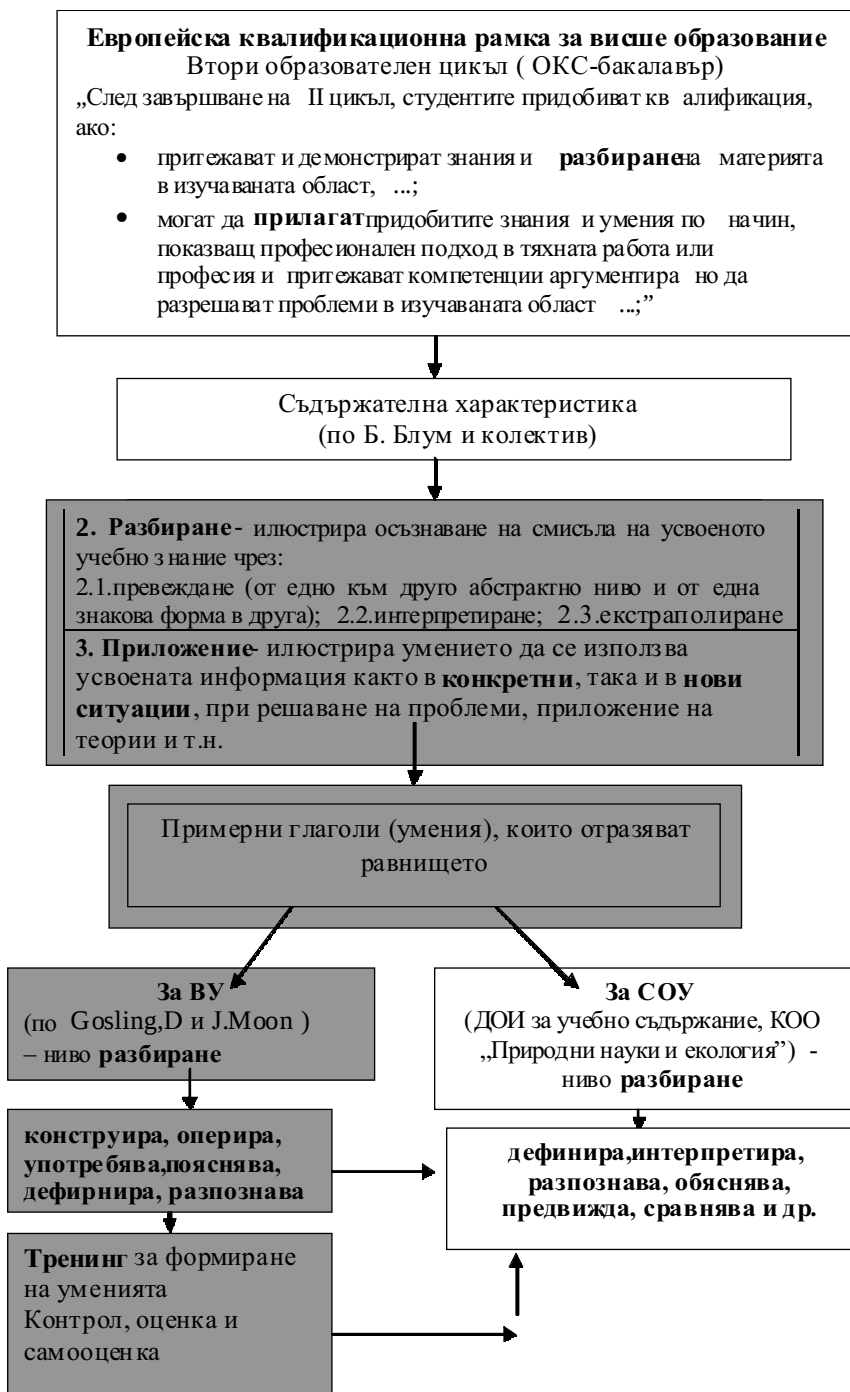
В съответствие с основните елементи на системата: *вход — управление на подготовката — изход*, в контекста на ЕКР би следвало да се разглеждат, както основните акценти (декомпозирани по структурни елементи) на длъжностната характеристика на учителя, така и квалификационната характеристика, съдържанието на научните дисциплини и технологията за формиране на знанията и уменията. Известно е, че основните акценти в длъжностната характеристика на учителя, най-общо са в полето на: (а) изискванията към специално-научната подготовка на учителя; (б) изискванията към педагогическата му подготовка; (в) определяне на функциите и ролите на учителя, свързани с усвояването на системата знания, умения и отношения в дадена предметна област/учебен предмет; (г) определяне на функциите и ролите на учителя, свързани с овладяването и изграждането на социално и личностно значими знания, умения, отношения и ценности, които трябва да се формират чрез обучението в съответната предметна област и учебни предмети.⁵⁾

В ЕКР посочените по-горе (в най-общ план) изисквания са описани чрез *изходните резултати*, във форма на крайна квалификация. Изходните резултати се разбират като формулирани очаквани постижения (знания, умения, отношения, компетентности) в края на обучението за съответната образователно-квалификационна степен (ОКС). В Европейската квалификационна рамка отделните образователните степени имат различно дефинирани изходни резултати. **Всеки образователен цикъл (в съответствие с Лисабонската конвенция за признаване) се базира на предходния и е основа за следващия.**

Резултатите от обучението по конкретна научна дисциплина в рамките на един или друг цикъл се описват чрез т.нар. активни глаголи, групирани в йерархичните равнища *знание, разбиране, приложение, анализ, синтез, оценка*. Според Gosling & Moon [2], намирането на точни думи при описването на очакваните резултати от ученето (критерии за оценка) може да бъде трудно, особено когато те трябва да се съгласуват с общите характеристики на образователно квалификационната степен. Независимо от трудностите и несъвършенствата обаче, необходимостта от единна система за описание на очакваните резултати е обективна, защото именно критериалното единство гарантира възможностите за трансфер на подготовка и квалификации в една единна образователна и пазарна среда. Добре формулираните очаквани резултати са надеждно средство за диагностициране не само на съдържанието на отделната научна дисциплина, но и на вътрешната съгласуваност на учебното съдържание от различните научни дисциплини в рамките на един учебен план. Системата от очаквани резултати от друга страна определя и модела за планирането на дейностите на преподавателя, осигурява яснота, прозрачност и единство в очакванията и на преподавателя и на студентите, както и критерии за обективна оценка на резултатите от съвместната дейност.

Предложената от посочените автори система от умения е изградена въз основа на таксономията на Блум и колектив [3] и в този смисъл стандартите за висшите училища и средните общообразователни училища имат единна теоретична база.

Единната теоретична база за оценка на резултатите от висшето образование (по съответните образователни степени) в Европейската квалификационна рамка, както и единството по този проблем между висшето и средно училище в крайна сметка е и една от същностните характеристики на интеграцията в образователната сфера. Посоченото единство обаче, би изпълнявало своята структурообразуваща роля, само ако се превърне в детерминат по отношение на отделните научни дисциплини (в това число и методиката на обучение по биология) и описанието на техните цели чрез

очакваните изходни резултати (знания, умения, отношения, компетентности). Това означава такава декомпозиция, която ще определи специфичността на всяко от уменията не само в различните предметни области, но и в една и съща предметна област по отношение на двата субекта — обучаващ и обучаван. Както бе илюстрирано по-горе, съществува координация между очакваните резултати от обучението във висшето училище и в средното общообразователно училище, изразена чрез едни и същи или близки по разбиране глаголи (умения). Възниква въпросът — каква е разликата? Ако разсъжденията в тази насока започнат от самото разбиране на уменията като психолого-педагогическа, а и методическа категория, то тук разликите не са по същество. Те би следвало да се търсят по отношение на: (1) съдържанието на информационното звено — като широта на информационното поле, като обем, като богатство на признаци и т.н.; (2) съдържанието на практико-преобразуващото звено — най-малкото като богатство на включени в него общологически действия и/или прийоми; (3) връзката и зависимостите между отделни умения и интегрирането им в системи; (4) специфика на проявата на едно или система умения с оглед на определена ситуация; (5) типовете задачи, които се решават за формирането на едно или система умения; (6) наборът от умения като част от квалификационна характеристика или общобиологична подготовка в средното общообразователно училище.

Заклучение

Отражението, което има качеството на педагогическата дейност върху образователната система като цяло, е несравнимо с която и да било друга професионална дейност. Всеки човек поне веднъж в живота си, притиснат от ежедневни проблеми и усещането, че от него нищо не зависи, се е плъзгал по плоскостта на черно-бялата критериална скала за оценка и самооценка. Такъв е често и колоритът на оценките за състоянието на образователната ни система, за средата, в която преподавателят във висшето или средното училище изпълнява професионалната си роля, когато единствено любовта към младите хора и усещането за смисленост на работата носи удовлетвореност, "облечена" в малките радости от един добре проведен учебен час. Всеки преподавател знае, че желанието за духовно израстване е трудно достижима цел за младия човек не само защото трудно се вмества в спиралата на материалното благополучие и царичката на шахматната дъска на живота — парите. Образованието и самообразованието обаче е естествената среда, в която изграждането на бъдещия гражданин на обществото битува като цел и където може да се реализира. А за това е необходима еднопосочна мобилизация на обществените нагласи, грижа за отделния чо-

век, за съхраняване на неговата индивидуалност, което е и гаранция за приобщаване към човешките ценности. Образованието (без да му се вменяват безпределни възможности) е системата, която не само осигурява знанията на човека, но е и естествена "среда" за цялостното му личностно развитие, за изграждането на най-човешките качества като свобода, толерантност, чест и достойнство.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

АНКЕТА

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "Св. Кл. Охридски" БИОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Уважаеми колеги,

Настоящата анкета е свързана с проучване на възможностите за осигуряване на ефективно обучение в Биологическия факултет.

Вашите отговори са изключително важни за успеха на проучването. Молим, отговорете на всички въпроси. Поставените въпроси отразяват единствено Вашето лично мнение. Гарантираме Ви пълна конфиденциалност. Вашите отговори няма да бъдат предоставяни на никого и ще бъдат използвани единствено за съставяне на обобщена картина и формулиране на изводи.

Моля, за всеки въпрос отбележете с кръгче една от буквите, която отразява Вашето съгласие с верността на дадено твърдение:

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Напишете коментара си по всеки от въпросите.

.....

1. Имате ли нужда от допълнително /поддържащо/ обучение или квалификации за осигуряване на ефективно реализиране на образователните цели при подготовката на студентите?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери в съответствие с Вашите потребности.

.....

2. Използвате ли ИКТ /информационни и комуникационни технологии/ за подготовка на материали за учебни занятия със студентите?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери от Вашата практика.

.....

3. Използвате ли ИКТ /информационни и комуникационни технологии/ при провеждане на учебни занятия със студентите?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери от Вашата практика.

.....

4. Актуализирате ли периодично образователните ресурси, които използвате в преподавателската си работа?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете през какъв период.

.....

5. Интересувате ли се от оценката, която поставят Вашите студенти за качеството на преподавателската Ви дейност?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери за получени коментари от тях.

.....

6. Използвате ли интерактивни методи по време на учебните занятия със студентите?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери.

.....

7. Информирате ли студентите в началото на обучението за целите и очакваните резултати на Вашия курс?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери.

.....

8. Поставяте ли задачи за самостоятелна работа на студентите в извънучебно време?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери.

.....

9. Използват ли студентите при подготовката си учебник по Вашата научна дисциплина?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Обосновете отговора си.

.....

10. Предоставяте ли допълнителни /поддържащи/ материали в хода на обучението?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Дайте примери.

.....

11. Смятате ли, че материално-техническото осигуряване на студентите по Вашата дисциплина е оптимално?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Обосновете отговора си.

.....

12. Поддържате ли ресурсна база с материали, разработени от студенти?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери.

.....

13. Предоставяте ли възможност на студентите в хода на обучението по Вашата дисциплина да ползват ресурсната база с материали?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери.

.....

14. Осигурена ли Ви е възможност да провеждате часове със студентите по дисциплината/ите в компютърна зала в сградата на БФ?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Колко често.

.....

15. Имат ли студентите Ви достъп до компютърна зала в сградата на БФ в извънучебно време?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Доколко необходимо е това?

.....

16. Подпомага ли Ви ръководството на БФ за допълнително /поддържащо/ обучение или квалификации за осигуряване на ефективно реализиране на преподавателската Ви работа?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Аргументирайте отговора си.

.....

17. Участвали ли сте в работни срещи, кръгли маси или др. събирания на преподавателския състав за споделяне на опит и добри практики?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Коментирайте доколко необходимо е това.

.....

18. Осигурява ли Ви се финансова и ресурсна помощ за усъвършенстване на Вашите професионални компетенции?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

По какъв начин.

.....

19. Информирате ли студентите за последните научни постижения във Вашата област?

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Направете коментар.

.....

20. Моля, оценете цялостната си преподавателска дейност като използвате скала от 1-5 със следните показатели: 1 — незадоволителна; 2 — средна; 3 — добра; 4 — много добра; 5 — отлична.

Моля, споделете Ваши коментари, мнения и препоръки в контекста на анкетата.

Благодарим за вниманието!

АНКЕТА

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "Св. Кл. Охридски" БИОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Уважаеми студенти,

Настоящата анкета е свързана с проучване на възможностите за осигуряване на ефективно обучение в Биологически факултет.

Вашите отговори са изключително важни за успеха на проучването. Молим, отговорете на всички въпроси. Поставените въпроси отразяват единствено Вашето лично мнение. Гарантираме Ви пълна конфиденциалност. Вашите отговори няма да бъдат предоставяни на никого и ще бъдат използвани единствено за съставяне на обобщена картина и формулиране на изводи.

Моля, за всеки въпрос отбележете с кръгче една от буквите, която отразява Вашето съгласие с верността на дадено твърдение:

а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Напишете коментара си по всеки от въпросите.

.....
.....

1. Равномерно ли е разпределено натоварването Ви през семестъра?
А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Направете коментар на отговора си.

.....

2. Разполагате ли с достатъчно време за подготовка по съответната дисциплина?
А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Посочете примери и препоръки в съответствие с Вашите потребности.

.....

3. Използват ли преподавателите по ИКТ /информационни и комуникационни технологии/ при провеждане на учебни занятия по съответната дисциплина?
а/ ДА; б/ По-скоро ДА; в/ Не мога да преценя; г/ По-скоро НЕ;
д/ НЕ

Посочете примери от обучението по дисциплината.

.....

4. Подпомагат ли Ви в подготовката по съответната дисциплина образователните ресурси, които преподавателите Ви предоставят?
А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Посочете пример.

.....

5. Интересуват ли се Вашите преподаватели от оценката, която поставяте за качеството на преподавателската им дейност?
А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Посочете примери.

.....

6. Използват ли преподавателите Ви интерактивни методи по време на учебните занятия?
А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Посочете примери.

.....

7. Информирани ли сте в началото на обучението за целите и очакваните резултати по съответната дисциплина?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Посочете примери.

.....

8. Поставят ли преподавателите Ви задачи за самостоятелна работа по дисциплината в извънучебно време?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Посочете примери.

.....

9. Използвате ли при подготовката си учебник по съответната научна дисциплина?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Посочете примери.

.....

10. Предоставят ли Ви преподавателите по съответната дисциплина допълнителни /поддържащи/ материали в хода на обучението?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Дайте примери.

.....

11. Смятате ли, че материално-техническото осигуряване на съответната дисциплина е оптимално?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Обосновете отговора си.

.....

12. Необходима ли Ви е допълнителна академична подкрепа при подготовката Ви по съответната дисциплина?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

В каква насока?

.....

13. Предоставя ли Ви се възможност в хода на обучението по съответната дисциплина да ползвате готови материали, разработени от Ваши колеги?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ; Д/ НЕ

Посочете примери.

.....

14. Провеждат ли се часове по дисциплината/ите в компютърна зала в сградата на БФ?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ; Д/ НЕ

Колко често.

.....

15. Имате ли достъп до компютърна зала в сградата на БФ в извънучебно време?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ; Д/ НЕ

Доколко Ви е необходимо това?

.....

16. Предоставя ли Ви се възможност активно да участвате в процеса на обучение по съответната дисциплина?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ; Д/ НЕ

Посочете примери.

.....

17. Участвали ли сте в кръгли маси, семинари или др. събирания за споделяне на опит и добри практики?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ; Д/ НЕ

Коментирайте доколко необходимо е това.

.....

18. Смятате ли, че провеждането на текущ контрол допринася за по-добрата Ви подготовка за изпита по съответната научна дисциплина?

А/ ДА; Б/ По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ; Д/ НЕ

Обосновете отговора си.

.....

19. Информират ли Ви преподавателите за последните научни постижения в областта на научната дисциплина?

А/ ДА; Б/По-скоро ДА; В/ Не мога да преценя; Г/ По-скоро НЕ;
Д/ НЕ

Направете коментар.

.....

20. Моля, оценете дейността на преподавателите по дисциплината, като използвате скала от 1-5, със следните показатели: 1 — незадоволителна; 2 — средна; 3 — добра; 4 — много добра; 5 — отлична.

Моля, споделете Ваши коментари, мнения и препоръки в контекста на анкетата.

Благодарим за вниманието!

БЕЛЕЖКИ

1. <http://qedu.ru.acad.bg/2006/bg/accpapers/davidkov.pdf>
2. <http://www.emeraldinsight.com/Insight/ViewContentServlet?Filename.Published/EmeraldFullTextArticle/Articles/1060160304.html>
3. <http://www.efqm.org>
4. <http://www.baldrige.nist.gov>
5. <http://www.rio-dobrich.dobrich.net>

ЛИТЕРАТУРА

1. **Цанова, Н.** *Стандарти и учебни програми по биология — начин на употреба*. Пенсофт, София, 2007.
2. **Gosling, D., J. Moon.** *How to Use Learning Outcomes and Assessment Criteria*. SEEC, London, 2002.
3. **Bloom, B.S., M.D. Engelhart, E.J. Furst, W. Hill, D. Krathwohl.** *Taxonomy of Educational Objectives. Volume I: The Cognitive Domain*. MacKay, New York, 1956.

TEACHERS' TRAINING THROUGH THE PRISM OF QUALITY

Abstract. Among the priorities of Bologna process is the "quality assurance" of education by means of standards for qualifications. Basic criteria regulator is European Qualifications Framework where the systems of knowledge, skills and competences are defined as final results of education in educational cycles. It requires revaluation of the model of prospective teachers' training including curriculum, structure and technology in different teaching disciplines and system for quality assessment. The paper gives an analysis on the subject and presents a technological model in the context of referent European Framework for insuring quality of students' training in the case of Biology education.

✉ **Dr. Natasha Tzanova,**

Dr. Asya Asenova,

Ms. Kamelia Yotovska

Biology Teaching Sector,

Faculty of Biology,

University of Sofia,

8, Dragan Tsankov Blvd., 1164 Sofia, BULGARIA

E-Mail: nataliazanova@abv.bg

E-Mail: asya_asenova@yahoo.com

E-Mail: kami_yotovska@abv.bg